

GALW I MEWN, PARTHED ADOLYGIAD DALGYLCHOEDD CYFRWNG CYMRAEG - EITEM 5 CABINET 21 MAWRTH 2016

Annwyl Paul

Mae'r canlynol yn sail i'r cais galw i mewn. Rwyf yn ystyriol o'r ffaith y gallai'r galwad hwn i mewn oedi gweithrediad, os cadwir at y penderfyniad gwreiddiol, tan fis Medi 2018, gan fod y flwyddyn benderfynu fel arfer wedi ei hamserlennu i ddiwedd y ben ar 15 Ebrill. Rwyf wedi derbyn cyngor na ellir ymestyn y dyddiad hwn, ond hoffwn ofyn am eithriad er mwyn ymestyn y dyddiad o dan yr amgylchiadau, e.e. purdah adeg etholiad.

Rwyf yn ystyriol hefyd o leoliad Ysgol Glantaf, gyda dwy ysgol un dosbarth mynediad gerllaw (Ysgol Pencae ac Ysgol Glan Ceubal) a dwy ysgol cyfrwng Saesneg un dosbarth mynediad gerllaw hefyd. Nodaf, o edrych ar y map ac adroddiadau, bod y Cyngor yn cynnal PEDAIR ysgol ag un dosbarth mynediad ar bedwar safle mewn ardal ddaearyddol gymharol fach: Ni fyddwn yn synnu pe bai rhaid ystyried cydgrynhoi'n ddwy ysgol dau ddosbarth mynediad yn y dyfodol rhagweladwy wrth i gyllid y Llywodraeth ddal i gael ei thorri.

CEFNDIR

Fel y gwyddoch, rwyf wedi derbyn sylwadau gan rieni, Cadeirydd, llywodraethwyr ac athrawon yn bennaf drwy uwch athro yn Ysgol Plasmawr. Rwyf hefyd wedi derbyn gwybodaeth bod rhyw 300 wedi ymateb i wrthwynebu'r newid a deiseb â dros 400 wedi ei harwyddo ac a nodwyd yn yr adroddiad. Tra bo'r rhan fwyaf o ymatebwyr yn sylweddoli NAD refferendwm yw ymgynghoriad, a thra'n cydnabod bod y rhai o blaid cynnig yn llai tebygol o ymateb, rwyf o'r farn bod y nifer uchel o ofidiau a godwyd gan rydd-ddeiliaid yn rhywbeth sy'n haeddu ei ystyried yn ystod proses alw i mewn.

Mae Ysgol Plasmawr wedi gweithio ar yr agenda 14-19 ers sawl blwyddyn mewn partneriaeth gydag Ysgol Glantaf ac rwyf wedi derbyn sicrwydd fod pawb yn cefnogi angen yr Awdurdod i gael strategaeth glir ar gyfer datblygu Addysg Gymraeg yng Nghaerdydd. Mae cydnabyddiaeth eang hefyd fod galw cynyddol am leoedd yn awgrymu y gallai fod angen pedwaredd ysgol uwchradd Gymraeg ond y byddai angen ymgynghori a chynllunio tymor hirach ar gyfer hyn. Ar ben hyn, mae amseru a graddfa'r datblygiadau Plas Dŵr ar Ffordd Llantrisant yn ei gwneud yn anodd rhagweld galw'r dyfodol a'r pwysau a allai fod ar ysgolion yn y tymor canol i hir dymor.

Cydnabyddir y materion ynghylch gormod o leoedd a ddangosir yn Nhabl 8 yr adroddiad (gweler isod) ond dadleuir bod symud dalgylch ysgol er mwyn rhyw 30 o ddisgyblion am 2 flynedd pan ragamcenir y bydd lleihad yn Ysgol Plasmawr yn 2018 yn benderfyniad adweithiol a byr dymor, ac y gallai greu problemau ychwanegol, yn enwedig gan y gallai llawer o deuluoedd ddewis anfon eu plant iau i Plasmawr yn 2017 a 2018.

Cydnabyddir hefyd ei bod yn ddyletswydd ar y cyngor i weithredu ar sail cyngor cyfan ac anawsterau delio gyda thair haen o ddyraniadau lleoedd, yn aml yn gwrthdaro â'i gilydd, ac addysg mewn dau gyfrwng ac ysgolion ffydd. Sylweddolir bod canllawiau'r Llywodraeth yn golygu bod yn rhaid gweithredu mewn rhai ffyrdd, ond mae materion allweddol yr hoffent i mi eu codi ar eu rhan yn y broses alw i mewn, fel a ganlyn.

1. YSTYRIED DATA ÔL-2017:

Gellid dadlau bod y cynnig wedi ei seilio ar sicrhau cydbwysedd rhwng y galw am leoedd ysgol a'r nifer o leoedd oedd ar gael, ond ymddengys mai dim ond data 2017/18 a ystyriwyd, er bod rhagamcanion yn dangos yn glir y bydd y cydbwysedd rhwng y galw a'r nifer o leoedd ar gael yn Ysgol Glantaf (gweler tabl 6 isod) yn cydbwysu'n naturiol heb unrhyw newidiadau i'r dalgylchoedd erbyn 2019/20:

Derbyn addysg Uwchradd	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dalgylch:							
Glan Ceubal *	23	18	16	26	21	25	30
Glan Morfa	19	16	22	25	28	21	22
Melin Gruffydd	42	43	49	45	46	39	47
Mynydd Bychan*	25	18	24	21	31	31	25
Pwll Coch**	25	48	38	47	51	48	52
Y Wern	50	54	52	48	63	65	65
Cyfanswm	184	197	201	212	240	229	241
Gwarged/diffyg dalgylch	56	43	39	28	0	11	-1

Byddwn i'n sicr yn croesawu esboniad ynghylch pam bod yr adroddiad yn nodi ym mharagraff 118 *'ni ellir ymgynghori ar hyn o bryd ar y trefniadau derbyn y gallai fod angen eu gweithredu y tu hwnt i 2017/18'*. Ymddengys fod hyn yn gwrthgyferbynnu'n amlwg â'r dadleuon Niferoedd Derbyn Cyhoeddedig a ddefnyddir wrth drafod dalgylchoedd Fitzalan a Cantonian (paragraff 35 yr adroddiad) lle defnyddir rhagamcanion 2019/20.

Maen nhw'n dod i'r casgliad, fel yr ydw i, bod trefniadau derbyn yn dibynnu ar ddata Niferoedd Derbyn Cyhoeddedig y dyfodol. Gosodwyd cysail wrth ddefnyddio rhagamcanion hirach dymor yng Ngorffennaf 2014 yn yr adroddiad ar ddarpariaeth addysg Gymraeg yn Llanisien pan ddefnyddiwyd rhagamcanion hyd at 2019/20 ar gyfer darpariaeth addysg Gymraeg yn Llanisien (sydd yn anodd ei ragamcanu) - pum mlynedd wedi'r adroddiad.

Defnyddiwyd rhagamcanion 3 blynedd yn yr ymgynghoriad cyn sefydlu Ysgol Glan Ceubal yn 2014 pan ddywedwyd, *'Disgwylir i sefydlu Ysgol Glan Ceubal yn ysgol un dosbarth derbyn gyfateb â'r galw yn y dyfodol am leoedd yn yr ysgol o'i dalgylch.'*

Nodaf fod gwerthusiad ar leoedd yn adroddiad y Cabinet, ar dudalennau 16 i 19; nodir rhagamcanion ar gyfer Medi 2015 tan 2021 (h.y. saith mlynedd ar ôl Derbyn yn 2015) ac mai hwnnw felly yw'r cyfnod rhagamcanol hiraf sydd ar gael yn defnyddio data cyfrifo ysgolion dilys. Nodaf hefyd y byddai'r galw yn y ddau dalgylch yn uwch na'r lleoedd ar gael i

dderbyn i Flwyddyn 7 yn 2019, felly byddwn yn disgwyl data cadarn i'w ddefnyddio wrth gwestiynu trefniadau derbyn, gan fod y rhain yn dibynnu ar niferoedd.

Rwyf yn sylweddoli bod lleoedd gwag yn Ysgol Glantaf ar hyn o bryd, wedi gweithredu fel ysgol 6DD dros y blynyddoedd diwethaf, ac y gallai, pe bai angen, weithredu fel 8DD yn 2021. Fodd bynnag, mae lleoedd gwag hefyd yn Ysgol Bro Edern (i'r dwyrain o Lantaf) ac erbyn 2019 bydd gan y Cyngor fwy o sicrwydd o ran datblygiadau'r CDLI a'r niferoedd, a dylai, yn fy marn i, adolygu'r posibilrwydd o ychwanegu dosbarthiadau derbyn ychwanegol i Blasmawr a Glantaf o 2021 ymlaen. Rwyf yn dadlau ymhellach y gallai Glantaf wedyn dyfu mewn dull haws ei reoli o ysgol 8+ dosbarth derbyn o 2021 ymlaen wrth i'r datblygiadau safle strategol fynd yn eu blaen.

Gallai'r cyngor ddadlau bod deddfwriaeth Llywodraeth Cymru yn gwahardd ymgynghori ar drefniadau derbyn y gellid eu gweithredu i gydbwysu dalgylchoedd Glantaf/Bro Edern yn 2019 e.e. trosglwyddo dalgylch Ysgol Glan Morfa er enghraifft i Fro Edern.

Rwyf hefyd yn nodi'r ddadl na fyddai, efallai, yn fuddiol gwneud hynny ar yr adeg hon pan fyddai poblogaeth dalgylch presennol Glantaf yn disgyn.

Fodd bynnag, mae fy mhrif awgrym, sef gosod cap derbyn o 210 ar y ddwy ysgol yn y byr dymor, yn galluogi cynnal adolygiad mwy realistig ac ehangach o lawer yn 2019 pan fydd mwy o eglurder ynghylch amserlen a'r galw o gartrefi newydd a gynllunnir yng Ngorllewin Caerdydd, yn enwedig y rhai fydd o fewn dalgylch Ysgol Plasmawr.

Rwyf yn cytuno ei bod yn hynod annhebygol y byddai'r nifer o ddisgyblion o oedran ysgol statudol ar gofrestr Ysgol Plasmawr yn disgyn yn sylweddol ac rwyf felly o'r farn y byddai datrysiad mwy cydlynol - o bosibl yn cynnwys cynlluniau ar gyfer pedwaredd ysgol uwchradd - yn fwy datblygedig o lawer erbyn hynny ar sail rhagamcanion Niferoedd Derbyn Cyhoeddedig mwy gwydn.

Rhaid i fi felly, unwaith eto, gydymdeimlo â'r ddadl sydd gan ymatebwyr ei bod yn ymddangos yn wirion derbyn rhagamcanion hir dymor mewn rhai achosion ond dim ond rhagamcanion byr dymor yn yr achos hwn er gwaethaf yr ystyriaethau uchod.

Yn ychwanegol at hyn, mae'n bosibl y bydd effaith y ddwy ysgol gynradd Gymraeg o dan sylw yng Nghanol Caerdydd yn effeithio mewn ffordd nad yw'n glir ar hyn o bryd ar adolygiadau ffiniau dalgylchoedd a Niferoedd Derbyn Cyhoeddedig wedi 2019, ac efallai y bydd angen eglurder ar y niferoedd hynny yn ystod y broses alw i mewn a rhoi hwb arall i'r ddadl bod polisi derbyn cydradd dros dro yn briodol.

2. CAPASITI YSGOL PLASMAWR:

Derbynnir bod cynnydd i 210 yn 2017 yn y galw am leoedd yn Ysgol Plasmawr, a'r capasiti derbyn wedi ei osod yn 180 fel ysgol 6 dosbarth derbyn. Mae hyn wedi aros yn ddigyfnewid ers 1998 er gwaethaf tri phroject adeiladu mawr ar y safle, sydd wedi ychwanegu'n fawr at y capasiti derbyn potensial. Mae estyniad 4 llawr gydag 8 o ystafelloedd dysgu ychwanegol wedi ei ychwanegu ers i'r ffigur derbyn gael ei bennu a bydd yr ysgol hefyd yn cynnwys

Canolfan Ieuencid Waterhall o'r haf hwn ymlaen, gan ychwanegu 2 ystafell ychwanegol at y safle.

Derbynnir na fyddai Llywodraeth Cymru yn derbyn yn hawdd gorlenwi un ysgol oherwydd diffyg gweithredu, tra bod lleoedd gwag mewn ysgol gyfagos. Y cwestiwn sy'n codi o hyn yw: pam cynnal adolygiad dalgylch byr dymor o gwbl pan fyddai ail-osod ffigur capasiti y ddwy ysgol yn 210 yn osgoi'r angen am yr adolygiad hwnnw. Byddai hefyd yn rhoi mwy o amser i baratoi ysgolion a rhieni ar gyfer y newidiadau a ddaw yn sgil datblygiadau lleol a mwy o amser hefyd i gydgrynhoi ysgolion un dosbarth derbyn pe bai angen hynny yn y dyfodol.

Tabl 8: Nifer disgyblion yn byw ymhob un o'r dalgylchoedd cynradd o fewn dalgylch Ysgol Gyfun Gymraeg Plasmawr wedi ei rhagamcanu i hyrwyddo ysgol gymunedol Gymraeg								
Derbyn addysg Uwchradd	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Dalgylch:								
Coed y Gof	54	47	53	50	58	61	49	
Creigiau	19	18	20	18	18	15	17	
Gwaelod y Garth	17	9	11	10	14	21	17	
Nant Caerau	16	16	37	26	31	34	30	
Pencae*	29	26	24	25	29	25	35	
Treganna**	50	51	65	64	60	68	80	
Cyfanswm (Sir yn unig)	185	161	210	193	211	224	228	
Gwarged/diffyg dalgylch	-5	19	-30	-13	-31	-44	-48	

Mae Ysgol Plasmawr yn dadlau bod y rhif derbyn wedi dyddio ac y dylai'r cabinet a'r pwyllgorau fod wedi cael gwybod bod yr ysgol o'r farn y gallai dderbyn 210 o ddisgyblion yn hawdd. Cred felly y gall y rhagdybiaethau yn yr adroddiad gael eu herio.

Pe bai'r materion yn ymwneud â capasiti yn cael eu nodi a'u datrys, dadleuir y byddai hyn yn dileu'r gofidiau byr dymor y byddai oblygiadau costau cludo yn dilyn yn sgil gorlenwi Ysgol Plasmawr a chludo disgyblion Trelái a Chaerau i Ysgol Glantaf (byddai hyn yn ychwanegu at amser teithio a chostau).

Maen nhw'n dyfynnu canllawiau Capasiti Ysgolion Llywodraeth Cymru, y dylid penderfynu ar gapasiti '*wedi ystyried trafodaethau gyda Phenaethiaid a Llywodraethwyr i gytuno ar ffordd briodol ymlaen o fewn cyd-destun galw am leoedd a capasiti'r adeiladau*' ac roedden nhw'n bryderus iawn na wnaed hyn wrth ddiwygio capasiti derbyn cyn yr adolygiad dalgylchoedd.

Cyfeiriant at yr adroddiad sy'n nodi ei nod i gydbwysu galw a lleoedd ac sy'n dadlau mai'r canlyniad hir dymor mwyaf cynaliadwy yw creu 2 ysgol uwchradd Gymraeg yng Nghaerdydd o feintiau tebyg er mwyn creu gwell cydbwysedd addysgol a daearyddol yn y ddarpariaeth addysg Gymraeg yn y tymor hirach, yn enwedig gan eu bod yn teimlo bod yr asesiadau effaith amgylcheddol yn annigonol, h.y. tŷ datganiad moel "*Yn gryno, byddai gweithredu'r cynnig fwy na thebyg yn cael effaith bositif o ganlyniad net i ddisgyblion yn defnyddio dulliau teithio sy'n llygru.*"

YMGYNGHORIAD AC YSGOL PENCAE

Nodaf y dadleuon ynghylch trosglwyddo Ysgol Pencae a'i cohort unigryw PYaDd isel ac uchel eu cefnogaeth gan rieni, ac ni chredaf fod hyn yn ffactor pwysig yn y penderfyniad, gan fod y data yn dangos mantais/anfantais fach iawn. Mae Pennaeth Ysgol Glantaf ymhlith y rhai sydd wedi sôn am y thema hon (CA16/WM/47) ac am y ddadl PYaDd felly gofynnaf i'r sawl sy'n gyfrifol am y penderfyniad i beidio ag iselhau'r ddadl i sefyllfa syml o ddwy ysgol gyffelyb yn dadlau dros ysgol fwydo "uchel ei pherfformiad" pan fo'r materion yn fwy cymhleth o lawer na hynny.

Nodaf hefyd yr ymatebion manwl a gwrthgyferbyniol gan benaethiaid a chadeiryddion y ddwy ysgol yr effeithir arnynt, ond tynnaf eich sylw'n benodol at yr e-bost gan Bennaeth Ysgol Pencae (CA16/WM/372). Mae'n allweddol, gan mai ef sy'n arwain yr ysgol gynradd sydd wrth galon yr adolygiad. Er bod y broses gywir wedi ei dilyn yn dechnegol, ymddengys o'i sylwadau mai dau ddiwrnod yn unig cyn i'r ymgynghoriad agor y cafodd ef ei friffio. Gallai hyn fod wedi effeithio'n andwyol ar enw da'r Pennaeth a'r llywodraethwyr am na fyddent wedi cael amser digonol, yn fy marn i sydd hefyd yn llywodraethwr, i drafod mater mor bwysig cyn i'r ymgynghoriad gael ei lansio.

Rhoddir y ddadl wrthgyferbyniol na ddylid troi Ysgol Glantaf yn 'ysgol elît' - eto, gofynnaf i hyn gael ei nodi ond i beidio â'i wneud yn brif ffactor wrth ddod i benderfyniad. Mater pwysicach yw'r diffyg briff i'r corff llywodraethu ynghylch effaith y cynigion hir dymor ar rieni blynyddoedd 3-5, a'r ffaith nad yw'r byr rybudd yn eu galluogi i gynllunio ar gyfer effaith rhannu plant yn grwpiau wrth i rieni orfod gwneud penderfyniadau. Mae apeliadau posibl ynghylch cydlyniant rhwng brodyr a chwiorydd hefyd yn fater i'w ystyried, fel y nodwyd yn flaenorol.

Rwyf felly yn dadlau dros alw i mewn, bydd hyn yn caniatáu hefyd i lywodraethwyr Pencae gael mwy o amser i ystyried ac addasu i'r newidiadau mawr a'r pwysau yn 2019.

Diolch am eich cymorth caredig gyda'r mater hwn. Edrychaf ymlaen at glywed gennych cyn bo hir.

Cofion

Y Cynghorydd Paul Mitchell

Cynghorydd dros y Tyllgoed a Phentre-baen

Cadeirydd Pwyllgor Craffu'r Amgylchedd

Aelod o'r Pwyllgor Archwilio

Llywodraethwr Ysgol Uwchradd Cantonian

Ysgol Gynradd y Tyllgoed
